

Orgelfrågor under 1931.

Vid K. S. V:s Centralkommittés årsmöte i Stockholm sstlidna januari avlämnade ordföranden i dess orgelsektion följande årsrapport.

Av det som timat inom svensk orgelkonst under det gångna året må först nämnas ikraftträdandet av *lagen om högre och lägre organistexamen* enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 16 april 1930. Högre organistexamen, som kan avläggas endast vid K. Musikkonservatorium, har absolverats av 9 abiturienter, under det att den lägre examen avlagts i Uppsala, Lund, Göteborg, Linköping, Falun och Luleå av sammanlagt 28 personer. Med hänsyn därtill, dels att fordringarna för examen vid Musikkonservatoriet avsevärt stegrats — bl. a. har ett nytt ämne, *liturgik*, tillkommit — dels att examina i landsorten blivit underlagda större kontroll — vissa censorer utses av Mus. Akademien — finnas goda skäl för antagandet att reformen ifråga skall bli av utomordentlig betydelse för vårt lands kyrkomusikliv.

En synnerligen glädjande företeelse är den hunger och törst efter större kunnande och kyrkomusikaliskt vetande, som i våra dagar alltmera gör sig förnimbar bland landets kyrkomusiker. I syfte att tillgodose detta behov ha under år 1931 anordnats liturgiskt-kyrkomusikaliska fortbildningskurser — avsedda även för präster å trenne orter, nämligen i Växjö den 6—9 juli med kyrkoherden F. M. Allard, domkyrkovicepastor Adell samt musikdirektörerna Andrén och D. Becker som lärare, i Uppsala den 29 juni till 4 juli, lärare: domprosten Lizell, domkyrkovicepastor Anderberg, musikdirektörerna Colléen, Torell och Weman, samt i Katrineholm den 20—27 juli med kyrkoherde Allard, docenten Lindberg samt musikdirektörerna Andrén och W. Ahlén som lärare. Sammanlagt ha omkring 110 kyrkomusiker och präster deltagit i kurserna. Ett önskemål må i detta sammanhang uppställas: att kommande kurser måtte omfattas med större intresse av prästerskapet än vad hittills varit fallet.

Även under det gångna året har *orgelmusik* i betydande utsträckning kommit till utförande, såväl vid gudstjänsten som i konserter. I huvudstaden ha sålunda regelbundet återkommande s. k. musikandakter, musikgudstjänster eller kyrkomusikaftnar med rikt inslag av orgelmusik, anordnats i följande kyrkor: S:ta Clara, Engelbrekt, Hedvig Eleonora, S:t Jakob och Matteus. Helgmålsbön med inledande orgelstycken har ägt rum i Storkyrkan varje lördagsafton under hela året. Även vid helgmålsbönen i Oscarskyrkan har orgelmusik utförts.

En konsert med tonsättningar uteslutande för orgel har givits av W. Ahlén i S:t Jacobs kyrka Tvenne större verk av modern struktur introducerades därvid inför svensk publik, nämligen Phantasia, Passacaglia, och Fuga över antifonen Media vita in morte sumus av H. Grabner och Orgelchoral-suite av G. Ramin.

I Uppsala har musikandakt anordnats varje vecka under höst- och vårterminen.

Radiotjänst har även under år 1931 anordnat regelbundna orgelkon-

serter såväl i flera kyrkor i huvudstaden (Engelbrekt, Gustaf Vasa, S:t Jacob och Storkyrkan) som å orter ute i landet, Göteborg, och Sundsvall. De tackmättade skrivelser, orgelspelaren vid dessa radiokonsertter ofta får mottaga från lyssnare, torde utgöra ett bevis på vilket utomordentligt medel radion utgör, då det gäller att popularisera mästarnas tonskapelser.

Inför utländsk publik har svensk orgelkonst framförts dels av P. Vretblad vid en konsertturné i de baltiska länderna, dels av G. Schedin, H. Schindler och W. Ahlén vid den nordisk-tyska orgelveckan i Lübeck 30 sept. till 6 oktober. Det program Vretblad ställt upp för sin turné omfattade tonsättningar av E. Andrée, G. Hägg, O. Lindberg, O. Olsson, E. Sjögren och P. Vretblad jämte två bearbetningar: Sinfonia di chiesa av J. H. Roman och Offertorium av A. Söderman. Vid orgelveckan i Lübeck, som räknade 150 deltagare, varav sex organister från Sverige, spelade G. Schedin vid en »Positiv-Vorführung» följande okända orgelstycken av svenska klassiker: G. Düben: Sarabande och Amenere D. Kellner: Två fugor, J. A. Mehlin: Tempo giusto, H. Roman: Fuga, samt G. J. Lonicer: Preludium och Andante. H. Schindler, Würzburg utförde O. Lindbergs sonat. Vid den nordiska konsert, som ägde rum i St. Marienkirche framförde W. Ahlén: O. Olssons Fantasi och fuga över koralen: Vi lova dig, o store Gud samt en egen komposition, Allegro festivo (manuskript).

Följande tonsättningar för orgel av svenska kompositörer ha under året utgivits: Sinfonia di chiesa av Roman, bearbetad för orgel av P. Vretblad, Fuga och koral över ett böhmiskt tema av P. Vretblad. I manuskript föreligga bl. a. Variationer över den kristliga dagsvisan av G. Lundborg samt Andante religioso av B. Lilja.

Utom uppsatser rörande orgel och orgelmusik, som publiceras i Tidskrift för kyrkomusik har Tidskrift för musikkforskning publicerat en undersökning av B. Wester: Studier i svensk orgelkonst under 1600- och 1700-talen. En uppsats av stort intresse har av den danska orgelfirman Frobenius & Co. utsänts till svenska kyrkomusiker, nämligen E. Bangert: Orgelmusik og orgelbyggnad. Vidare är att omnämna ett intressant föredrag av Fil. lic. B. Wester över ämnet Vårt svenska orgelbestånd, hållet inför Stockholms kyrkomusikerförening.

I enlighet med K. S. V:s Centralstyrelses beslut har orgelsektionen avlåtit en skrivelse till samtliga domkapitel i riket med anhållan att åtgärder måtte vidtagas i syfte att förhindra spolierandet av äldre orglar. (Se denna tidskrifts förra nummer.)

Som ett led i strävandet att slå vakt om vår nedärvda svenska orgelbyggnadskultur är även att räkna den inventering och konservering av gamla orglar, som på initiativ av amanuensen vid Nordiska Muséet, Fil. lic. B. Wester flerstädes företagits. Om detta arbete samt orgelstudier i samband därmed har Lic. Wester lämnat följande redogörelse:

»I Nordiska Muséet har ett orgelarkiv upplagts för inventerade orglar i Uppland, Dalarna och Östergötland.

I samband med ombyggnader av äldre orgelverk ha dessa dessförinnan behandlats av undertecknad genom Riksantikvarieämbetet. En mera framträdande orgelkonservering har utförts i Fröjeslunda kyrka Uppland, där en orgel med kvarvarande delar från 15—1600-talen konserverats av

undertecknad med bistånd av orgelbyggare. Samtidigt har ny orgel byggts bakom den gamla orgeln av orgelbyggare J. A. Johnsson.

Nordiska Muséets orgelarkiv avser samtidigt att vara en undersökningsavdelning för gamla kyrkoorglar, där dessa finnas beskrivna, uppritade och fotograferade. Inom Nordiska Muséet har orgeln från Medåkers kyrka i Västmanland konserverats av undertecknad, biträdd av orgelbyggare.

Föredrag om gamla orglar har undertecknad hållit dels i Nordiska Muséet — därvid ett par rundradierade — dels på landsbygden i Börstil, Uppland och i Gammalkil, Östergötland.

Av undertecknad publicerade arbete om orglar: Nordiska Muséets musiksällskap: »Den nyiståndsatte orgeln från Medåkers kyrka i Västmanland». I Svensk Tidskrift för musikforskning: »Studier i svensk orgelkonst under 16—1700-talen». Detta sista arbete kompletteras med en studie i den tyska tidskriften »Musik und Kirche» över »Orgelbaukunst in Schweden von 1600 bis 1800». —

Den svenska orgelkonsten under 1931 torde sålunda kunna betecknas såsom utomordentligt livaktig. Vad som i särskilt hög grad bör vara ägnat att väcka alla svenska orgelvänners glädje är dels resultatet av årets orgelforskning: som bl. a. visar att vi faktiskt ännu i dag i vissa kyrkor ha orglar i behåll, representerande en självständig, synnerligen högt stående orgelbyggnadskonst, dels ock att våra bibliotek synas rymma åtskillig värdefull, för oss hittills okänd orgellitteratur. Det är att hoppas att ett fortsatt ingående studium av våra gamla svenska orgelbyggmästare — en Olof Schwan och P. Z. Strand — skall komma att verka befruktande på vår nutida orgelbyggnadskonst. Högeligen önskvärt vore ock att utgiven svensk klassisk orgellitteratur t. ex. av D. Kellner och A. Mechlin, med det snaraste publiceras.

Waldemar Ahlén.

Översikt över nyuppförda orglar.

Av Akerman & Lund i Sundbyberg:

I *Brahekyrkan*, Visingsö, Växjö stift. 15 register fördelade på 2 manualer och pedal, 56 resp. 30 toners omfång.

Disposition: Man. I Borduna 16', Principal 8', Gamba 8', Flute harm. 8', Oktava 4', Kornett 3-chor., Trumpet 8'. Man. II Bassethorn 8', Salicional 8', Voix celeste 8', Rörflöjt 8', Flute octaviante 4', Waldflöjt 2'. Pedal: Subbas 16', Ekobas 16' (transmitt. från Bord. 16').

Koppel m. m.: Manual I på pedal, manual II på pedal, manual II på manual I. Oktaven högre inom man. I, oktaven lägre i man. II på man. I, oktaven lägre

inom man. II. Samtliga dessa registreras med trampor. Kollektiv: piano, mezzoforte, forte och tutti. Utlösning (handregister »in»). Dessa regeras med knappar, utlösande varandra samt dessutom med trampa för varje knapp. Crescendo för man. II — balanstramp. Pneumatiskt system. Samtliga delar nya. Registerandrag utgöras av manubrier över man. II. Orgeln uppsatt bakom den gamla orgelfasaden. Besiktigad den 21. 1. 1931.

I *Påskallaviks kyrka*, Växjö stift. 15 register fördelade på två manualer och pedal; 56 resp. 30 toners omfång.

Disposition: Man. I: Borduna 16', Prin-